

CONV 726/03

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

του : Προεδρείου

προς : τη Συνέλευση

αριθ. προηγ. εγγρ. : Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ΕΕ C 364 της 18.12.2000

Θέμα : **Σχέδιο κειμένου του Μέρους II με σχόλια**

Διαβιβάζεται προς τα μέλη της Συνέλευσης το σχέδιο κειμένου του Μέρους II του Συντάγματος (Κεφάλαιο περί Θεμελιωδών Δικαιωμάτων), μαζί με ορισμένες προτάσεις τροποποιήσεων τεχνικού χαρακτήρα, οι οποίες έχουν υπογραμμιστεί, ενώ προηγείται σχετικό επεξηγηματικό σημείωμα.

Επεξηγηματικό Σημείωμα

Θέμα : Ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ως Μέρους II του Συντάγματος

1. Διαβιβάζεται προς τα μέλη της Συνέλευσης το κείμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης, το οποίο ενσωματώνεται στο Μέρος II του Συντάγματος. Το Προεδρείο επιστράτη την προσοχή των μελών της Συνέλευσης στα ακόλουθα στοιχεία:

- α) Στο κείμενο επαναλαμβάνεται η διατύπωση του Χάρτη, όπως διακηρύχθηκε το Δεκέμβριο του 2000, πλην των τροπολογιών στις γενικές διατάξεις του Χάρτη επί των οποίων η Ομάδα εργασίας II κατέληξε σε συναίνεση καθώς και ορισμένων προδήλως τεχνικών αναπροσαρμογών, οι οποίες εξηγούνται στο σημείο δ) κατωτέρω. Τούτο συνάδει με τη σύσταση της Ομάδας εργασίας την οποία ενστερνίστηκε η Ολομέλεια, ήτοι να απόσχει από κάθε ουσιαστική τροποποίηση του Χάρτη. Υπογραμμίζονται οι συντακτικές τροποποιήσεις του κειμένου το οποίο υιοθετήθηκε στη Νίκαια το Δεκέμβριο του 2000.
- β) Όσον αφορά τις τροπολογίες στις γενικές διατάξεις που περιέχονται στα άρθρα 51 και 52 του Χάρτη, το κείμενο επαναλαμβάνει πιστά τη διατύπωση που πρότεινε η Ομάδα εργασίας II επί της οποίας επιτεύχθηκε ευρεία συναίνεση στην Ολομέλεια. Η μόνη ήσσονος σημασίας συντακτική τροποποίηση γλωσσικού χαρακτήρα που συμφωνήθηκε από την Ομάδα, συνίσταται στο ότι το κείμενο επί του παρόντος αναφέρεται στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που καθορίζονται «στο» Σύνταγμα και όχι «από» το Σύνταγμα. Τούτο αντιστοιχεί στη γενική κατευθυντήρια γραμμή που έχει υιοθετήσει η Συνέλευση στο πλαίσιο των άρθρων του Μέρους I, σύμφωνα με την οποία οι αρμοδιότητες απονέμονται από τα κράτη μέλη, και όχι από το ίδιο το Σύνταγμα.

Στην ειδική περίπτωση της παραγράφου 2 του άρθρου 52 του Χάρτη (ήτοι στη ρήτρα που αναφέρεται, όσον αφορά τα δικαιώματα βάσει των υπαρχουσών Συνθηκών, στις προϋποθέσεις και περιορισμούς που καθορίζονται στις εν λόγω Συνθήκες), η Ομάδα εργασίας συμπέρανε ότι εξακολουθεί να είναι αναγκαία μια τέτοια παραπεμπτική ρήτρα, αν και αναγνωρίζει, ωστόσο, ότι είναι ευλόγως απαραίτητη η συντακτική αναπροσαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 52, την οποία δεν θα μπορούσε να αναλάβει η Ομάδα, δεδομένου ότι εξαρτάται από τον επακριβή καθορισμό της συνολικής αρχιτεκτονικής της Συνταγματικής Συνθήκης, η οποία δεν ήταν ακόμη τότε γνωστή. Κατά την άποψη του Προεδρείου, η αναπροσαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 52 που προτείνεται στο παράρτημα (με βάση τη συντακτική πρόταση που υπέβαλε ο κ. Neil MacCormick στο πλαίσιο της Ομάδας εργασίας), είναι η πλέον κατάλληλη λύση για μια τέτοια παραπεμπτική ρήτρα, η οποία εξασφαλίζει νομική βεβαιότητα και συνέχεια, όπως επιδιώκεται από την αρχική διατύπωση της παρ. 2 του άρθρου 52: Θα εξασφαλίζει ότι εκείνα τα δικαιώματα του Χάρτη τα οποία απλώς επαναλαμβάνονται και κατοχυρώνονται ήδη στη Συνθήκη ΕΚ (ιδίως τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ) υπόκεινται σε προϋποθέσεις και περιορισμούς που περιλαμβάνονται μέχρι τώρα στη Συνθήκη ΕΚ και τα οποία τώρα θα επαναλαμβάνονται στο Μέρος III ή, σε ορισμένες περιπτώσεις¹, στο Μέρος I του Συντάγματος.

- γ) Το Άρθρο 42 του Χάρτη για την πρόσβαση στα έγγραφα αποτελεί τη μόνη περίπτωση για την οποία κρίθηκε αναγκαίο να τροποποιηθεί ως προς την ουσία στα πλαίσια των εργασιών της παρούσας Συνέλευσης. Στο Χάρτη το δικαίωμα αυτό επαναλαμβάνεται απλώς, εντός του πεδίου ισχύος δυνάμει της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Εντούτοις, όπως εμφανίζεται στο σχέδιο άρθρου [36] του Μέρους I, η παρούσα Συνέλευση επιθυμεί επί του παρόντος να προχωρήσει περαιτέρω, επεκτείνοντας το δικαίωμα αυτό στα έγγραφα των οργάνων, των οργανισμών και των φορέων της Ένωσης, εν γένει.

¹ Άρθρο I-49 παρ. 3 για την πρόσβαση στα έγγραφα, Άρθρο I-50 περί προστασίας δεδομένων.

- δ) Επήλθαν οι ακόλουθες τεχνικές αναπροσαρμογές στο κείμενο του Χάρτη:
- i) οι όροι «Κοινότητα» και «Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» / «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» έχουν αντικατασταθεί από τους όρους «Ένωση» και «Συντάγμα».
 - ii) τα 7 «Κεφάλαια» του Χάρτη έχουν μετονομαστεί σε 7 «Τίτλους» του Μέρους II του Συντάγματος.
 - iii) η επικεφαλίδα του Τίτλου 7 έχει διευρυνθεί και φέρει τώρα την επικεφαλίδα «Γενικές διατάξεις που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Χάρτη». Τούτο φαίνεται ενδεδειγμένο προκειμένου να διευκρινιστεί, όπως έχει ζητηθεί από πολλά μέλη της Συνέλευσης στις εισηγήσεις τους², ότι εν συνεχεία της εισαγωγής του Χάρτη ως Μέρους II, οι γενικές διατάξεις αυτού του Τίτλου διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Χάρτη ως συνόλου και ότι ισχύουν μόνον σε αυτό το Μέρος του Συντάγματος.
 - iv) όταν το παρόν κείμενο του Χάρτη αναφέρεται σε «Όργανα και οργανισμούς της Ένωσης», πρέπει να χρησιμοποιηθεί πλέον η διατύπωση «Όργανα, οργανισμούς και φορείς της Ένωσης».³

2. Το Προεδρείο εξέτασε το θέμα, το οποίο έθεσαν τα μέλη της Συνέλευσης σε πολλές τροπολογίες τους, ήτοι εάν θα πρέπει ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα να επαναλαμβάνονται στο Μέρος I του Συντάγματος, παρόλο που, συνεπεία της εισαγωγής του Χάρτη, περιλαμβάνονται επίσης στο Μέρος II του Συντάγματος, ή εάν οι εν λόγω αλληλεπικαλύψεις θα πρέπει να εκλείψουν, με διαγραφή των αντίστοιχων διατάξεων του Μέρους I.

Εν προκειμένω, το Προεδρείο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αναφορά στα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ (καθώς και στην απαγόρευση κάθε διάκρισης λόγω ιθαγένειας) τόσο στο Μέρος I όσο και στο Χάρτη αιτιολογείται με βάση το επιχείρημα ότι τα εν λόγω δικαιώματα αποτελούν **συστατικά στοιχεία** της ίδιας της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, όπως καθιερώνεται δυνάμει της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Προσιδιάζουν στην Ένωση (ή τουλάχιστον ορισμένα εξ αυτών, όπως η ελευθερία μετακίνησης ή το δικαίωμα του εκλέγειν που απολαμβάνουν οι πολίτες της ΕΕ στο κράτος κατοικίας τους), και εξ ορισμού, δεν μπορούν να εξασφαλιστούν σε εθνικό επίπεδο. Αυτό τα διακρίνει από τα άλλα δικαιώματα του Χάρτη, όπως η ελευθερία της έκφρασης, των θρησκευτικών πεποιθήσεων, κλπ. τα οποία είναι ανάλογα με τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύονται δυνάμει των εθνικών συνταγμάτων.

Όσον αφορά τα δικαιώματα του Χάρτη που επαναλαμβάνονται στον Τίτλο «Δημοκρατικός Βίος της Ένωσης» του Μέρους I, το Προεδρείο έκρινε ότι το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, καθώς και η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (δύο δικαιώματα που κατά κάποιο τρόπο αλληλοσυμπληρώνονται), θεωρούνται, τουλάχιστον από πολλά μέλη της Συνέλευσης, ως βασικές συνιστώσες του ιδιότυπου δημοκρατικού βίου της Ένωσης σε υπερεθνικό επίπεδο. Κατά τα εν λόγω μέλη της Συνέλευσης, τα άρθρα I-49 παρ. 3 και I-50 του Μέρους I, θα φαίνονταν ημιτελή σε περίπτωση που θα περιλάμβαναν μόνον κανόνες σχετικά με διατυπώσεις, όρια και νομικές βάσεις ως προς τη διαφάνεια και την προστασία των δεδομένων, αλλά όχι και τον καθορισμό του ίδιου του δικαιώματος. Ταυτόχρονα, θα ήταν εύλογη η επανάληψη των δύο αυτών δικαιωμάτων στο Χάρτη (Μέρος II του Συντάγματος), γεγονός το οποίο τονίζει ότι ανήκουν επίσης στα γνήσια *θεμελιώδη* δικαιώματα της Ένωσης⁴.

² Βλ. έγγρ. CONV 659/03 CONTRIB 292 Christophersen, de Vries, Hain, Roche, Hjelm-Wallén.

³ Όπως επισημαίνεται από το προηγούμενο Προεδρείο της Συνέλευσης στις Επεξηγήσεις του, η διατύπωση «Όργανα και οργανισμούς της Ένωσης» χρησιμοποιείται στο Χάρτη με σκοπό να «αναφέρονται όλες οι αρχές που έχουν ιδρυθεί από τις Συνθήκες ή από το παράγωγο δίκαιο (βλ. Άρθρο 286 παρ. 1 της ΣΕΚ)». Δεδομένου ότι τώρα το σχέδιο Συντάγματος αναφέρεται συνεχώς σε «όργανα, οργανισμούς και φορείς» - βλ. Άρθρα I-49 παρ. 3 και I-50 του Μέρους I, και τα άρθρα για το Δικαστήριο στο Μέρος III - , η ίδια διατύπωση πρέπει να χρησιμοποιηθεί και στο Χάρτη.

⁴ Ακριβώς το ίδιο αυτό επιχείρημα χρησιμοποίησε ο Γενικός Εισαγγελέας Léger (στην υπόθεση 359/99 P, Συμβούλιο εναντίον Hautala) σχετικά με το άρθρο του Χάρτη περί του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα.

3. Η Ομάδα εργασίας II υπογράμμισε ότι οι «Επεξηγήσεις» του Χάρτη, που έχουν εκπονηθεί κατόπιν εντολής του Προεδρείου της Συνέλευσης για την εκπόνηση του Χάρτη (και το οποίο, αν και δεν υποβλήθηκε στην Ολομέλεια της προηγούμενης Συνέλευσης, διαδραμάτισε κάποιο ρόλο ως προς την εξασφάλιση της συναίνεσης επί του κειμένου του Χάρτη στα πλαίσια της Συνέλευσης εκείνης), αποτελούν σημαντικό ερμηνευτικό εργαλείο, δεδομένου ότι εξασφαλίζουν την ορθή κατανόηση του Χάρτη. Συνέστησε δε ότι και οι δικές της επεξηγήσεις ως προς τις συνταγματικές αναπροσαρμογές των οριζόντιων ρητρών του Χάρτη θα πρέπει να ενσωματωθούν πλήρως με τις αρχικές επεξηγήσεις. Η Ομάδα συνέστησε επίσης ότι κατά την πιθανή ενσωμάτωση του Χάρτη, θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στις επεξηγήσεις, οι οποίες, παρόλο που επισημαίνεται ότι δεν έχουν νομική αξία, στόχος τους είναι να αποσαφηνίσουν τις διατάξεις του Χάρτη. Ειδικότερα, θα πρέπει να τύχουν ευρύτερης δημοσιότητας.

Κατόπιν της σύστασης αυτής, το Προεδρείο συμφώνησε ότι οι τεχνικές εργασίες για την εκπόνηση ενημερωμένης και ενοποιημένης διατύπωσης των επεξηγήσεων του 2000, θα πρέπει να διεξαχθούν υπό την εποπτεία του Προέδρου της Ομάδας εργασίας II, ο οποίος θα μπορούσε να συμβουλευθεί τα μέλη εκείνης της Ομάδας και, στη συνέχεια, να υποβάλει το πόρισμα στο Προεδρείο προς έγκριση, πριν από την ολοκλήρωση των εργασιών της Συνέλευσης. Οι εργασίες αυτές βρίσκονται σε εξέλιξη.

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Οι λαοί της Ευρώπης, εγκαθιδρύοντας μεταξύ τους μία διαρκώς στενότερη ένωση, αποφάσισαν να μοιραστούν ένα ειρηνικό μέλλον θεμελιωμένο σε κοινές αξίες.

Η Ένωση, έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της, εδράζεται στις αδιαίρετες και οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης· ερείδεται στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Η Ένωση τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της δράσης της, καθιερώνοντας την ιθαγένεια της Ένωσης και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Η Ένωση συμβάλλει στη διαφύλαξη και την ανάπτυξη αυτών των κοινών αξιών, σεβόμενη την πολυμορφία των πολιτισμών και των παραδόσεων των λαών της Ευρώπης καθώς και την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της και την οργάνωση της δημόσιας εξουσίας τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο· επιδιώκει να προαγάγει ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη και εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων καθώς και την ελευθερία εγκατάστασης.

Προς το σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό το πρίσμα των κοινωνικών αλλαγών, της κοινωνικής προόδου και των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, καθιστώντας τα πιο αντιληπτά σε ένα Χάρτη.

Ο παρών Χάρτης επιβεβαιώνει σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Κοινότητας και της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Κοινοτικές Συνθήκες, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Κοινότητα Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών συνεπάγεται ευθύνες και καθήκοντα έναντι τόσο των τρίτων όσο και της ανθρώπινης κοινότητας και των μελλοντικών γενεών.

Κατά συνέπεια, η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που ορίζονται κατωτέρω.

Άρθρο 1 : Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

Άρθρο 2 : Δικαίωμα στη ζωή

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ζωή.
2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί στην ποινή του θανάτου ούτε να εκτελεστεί.

Άρθρο 3 : Δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητά του.
2. Στο πεδίο της ιατρικής και της βιολογίας, πρέπει να τηρούνται ιδίως τα εξής :
 - α) η ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται από το νόμο,
 - β) η απαγόρευση των ευγονικών πρακτικών, ιδίως όσων αποσκοπούν στην επιλογή των προσώπων,
 - γ) η απαγόρευση της μετατροπής του ανθρωπίνου σώματος και των μερών του καθ αυτών σε πηγή κέρδους,
 - δ) η απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης των ανθρωπίνων όντων.

Άρθρο 4 : Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης

Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.

Άρθρο 5 : Απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας

1. Κανείς δεν μπορεί να κρατηθεί σε δουλεία ούτε σε ειλωτεία.
2. Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Απαγορεύεται η εμπορία των ανθρωπίνων όντων.

Άρθρο 6 : Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.

Άρθρο 7 : Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

Άρθρο 8 : Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα συλλεγόμενα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο 9 : Δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας

Το δικαίωμα γάμου και το δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο 10 : Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό συνεπάγεται την ελευθερία μεταβολής θρησκευάματος ή πεποιθήσεων καθώς και την ελευθερία εκδήλωσης του θρησκευάματος ή των πεποιθήσεών του, ατομικά ή συλλογικά, δημοσία ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.
2. Το δικαίωμα αντίρρησης συνειδήσεως αναγνωρίζεται σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή του.

Άρθρο 11 : Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων.
2. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.

Άρθρο 12 : Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και το συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σ' αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του.
2. Τα πολιτικά κόμματα, στο επίπεδο της Ένωσης, συμβάλλουν στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο 13 : Ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης

Η τέχνη και η επιστημονική έρευνα είναι ελεύθερες. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι σεβαστή.

Άρθρο 14 : Δικαίωμα εκπαίδευσης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Άρθρο 15 : Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να εργάζεται και να ασκεί το επάγγελμα, το οποίο επιλέγει ή αποδέχεται ελεύθερα.
2. Κάθε πολίτης της Ένωσης είναι ελεύθερος ή να αναζητά απασχόληση, να εργάζεται, να εγκαθίσταται ή να παρέχει υπηρεσίες σε κάθε κράτος μέλος.
3. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν άδεια να εργάζονται στο έδαφος των κρατών μελών δικαιούνται συνθηκών εργασίας αντίστοιχων με εκείνες που απολαμβάνουν οι πολίτες της Ένωσης.

Άρθρο 16 : Επιχειρηματική ελευθερία

Η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το ~~κοινωνικό~~ δικαίωμα της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο 17 : Δικαίωμα ιδιοκτησίας

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί. Κανείς δεν μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της. Η χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το νόμο, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον.
2. Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται.

Άρθρο 18 : Δικαίωμα ασύλου

Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων και σύμφωνα με ~~το Σύνταγμα τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.~~

Άρθρο 19 : Προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης

1. Απαγορεύονται οι συλλογικές απελάσεις.
2. Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.

Άρθρο 20 : Ισότητα έναντι του νόμου

Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι έναντι του νόμου.

Άρθρο 21 : Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
2. Απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντός του πεδίου εφαρμογής του Συντάγματος και με την επιφύλαξη οποιασδήποτε από τις ειδικές του διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και με επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων των εν λόγω Συνθηκών.

Άρθρο 22 : Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία

Η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Άρθρο 23 : Ισότητα ανδρών και γυναικών

Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, μεταξύ άλλων στην απασχόληση, την εργασία και τις αποδοχές.

Η αρχή της ισότητας δεν αποκλείει τη διατήρηση ή τη θέσπιση μέτρων που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα υπέρ του υποεκπροσωπούμενου φύλου.

Άρθρο 24 : Δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους. Τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Η γνώμη τους σχετικά με ζητήματα που τα αφορούν λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά τους.
2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

Άρθρο 25 : Δικαιώματα των ηλικιωμένων

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν μια αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

Άρθρο 26 : Ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

Άρθρο 27 : Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης

Εξασφαλίζεται στους εργαζομένους ή τους εκπροσώπους τους, στα ενδεδειγμένα επίπεδα, εγκαίρως ενημέρωση και διαβούλευση, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από το ~~κοινοτικό~~ δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο 28 : Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων

Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, ή οι αντίστοιχες οργανώσεις τους, έχουν, σύμφωνα με το ~~κοινοτικό~~ δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, δικαίωμα να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις στα ενδεδειγμένα επίπεδα καθώς και να προσφεύγουν, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, σε συλλογικές δράσεις για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας.

Άρθρο 29 : Δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα πρόσβασης σε δωρεάν υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας.

Άρθρο 30 : Προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης

Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα προστασίας έναντι κάθε αδικαιολόγητης απόλυσης, σύμφωνα με το ~~κοινοτικό~~ δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο 31 : Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας

1. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε υγιεινές, ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.
2. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε ένα όριο μέγιστης διάρκειας εργασίας, σε ημερήσιες και εβδομαδιαίες περιόδους ανάπαυσης καθώς και σε ετήσια περίοδο αμειβόμενων διακοπών.

Άρθρο 32 : Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία

Η εργασία των παιδιών απαγορεύεται. Η ελάχιστη ηλικία για την ανάληψη εργασίας δεν μπορεί να είναι μικρότερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει η υποχρεωτική σχολική φοίτηση, υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων κανόνων για τους νέους και εξαιρέσει περιορισμένων παρεκκλίσεων.

Οι νέοι που εργάζονται πρέπει να απολαύουν συνθηκών εργασίας προσαρμοσμένων στην ηλικία τους και να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση ή από οποιαδήποτε εργασία που θα μπορούσε να βλάψει την ασφάλειά τους, την υγεία τους, τη σωματική, πνευματική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή τους ή να θέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους.

Άρθρο 33 : Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή

1. Η οικογένεια απολαμβάνει νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία.
2. Κάθε πρόσωπο, προκειμένου να μπορεί να συνδυάζει την οικογενειακή με την επαγγελματική ζωή του, έχει δικαίωμα προστασίας από την απόλυση για λόγους που συνδέονται με τη μητρότητα καθώς και δικαίωμα αμειβόμενης άδειας μητρότητας και γονικής άδειας μετά τη γέννηση ή την υιοθεσία παιδιού.

Άρθρο 34 : Κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή

1. Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στις κοινωνικές υπηρεσίες που εξασφαλίζουν προστασία σε περιπτώσεις όπως η μητρότητα, η ασθένεια, το εργατικό ατύχημα, η εξάρτηση ή το γήρας καθώς και σε περίπτωση απώλειας της απασχόλησης, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται στο ~~κοινωνικό~~ δικαίωμα της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.
2. Κάθε πρόσωπο που διαμένει και διακινείται νομίμως εντός της Ένωσης έχει δικαίωμα στις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και στα κοινωνικά πλεονεκτήματα, σύμφωνα με το ~~κοινωνικό~~ δικαίωμα της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.
3. Η Ένωση, προκειμένου να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια, αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα κοινωνικής αρωγής και στεγαστικής βοήθειας προς εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται στο ~~κοινωνικό~~ δικαίωμα της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Άρθρο 35 : Προστασία της υγείας

Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στην πρόληψη σε θέματα υγείας και να απολαύει ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές. Κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης εξασφαλίζεται υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας του ανθρώπου.

Άρθρο 36 : Πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται την πρόσβαση στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως αυτό προβλέπεται στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, σύμφωνα με το Σύνταγμα τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προκειμένου να προαχθεί η κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.

Άρθρο 37 : Προστασία του περιβάλλοντος

Υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του πρέπει να ενσωματώνονται στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλίζονται σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης.

Άρθρο 38 : Προστασία του καταναλωτή

Οι πολιτικές της Ένωσης διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή.

Άρθρο 39 : Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.
2. Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με άμεση και καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.

Άρθρο 40 : Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές

Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.

Άρθρο 41 : Δικαίωμα χρηστής διοίκησης

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεων του από τα Όργανα, ~~και~~ τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως :
 - α) το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του,
 - β) το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στο φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου,
 - γ) την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις αποφάσεις της.
3. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αποκατάσταση εκ μέρους της ~~Κοινότητας~~ Ένωσης της ζημίας που του προξένησαν τα Όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών.
4. Κάθε πρόσωπο μπορεί να απευθύνεται στα Όργανα της Ένωσης σε μία από τις επίσημες γλώσσες ~~των Συνθηκών της Ένωσης~~ και πρέπει να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Άρθρο 42 : Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα ~~του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής των Οργάνων, οργανισμών και φορέων της Ένωσης, σε οποιαδήποτε μορφή κι αν παράγονται.~~

Άρθρο 43 : Διαμεσολαβητής

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα να προσφεύγει στο Διαμεσολαβητή της Ένωσης, σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης στο πλαίσιο της δράσης των ~~κοινοτικών~~ Οργάνων, ή οργανισμών ή φορέων της Ένωσης, με εξαίρεση το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών καθηκόντων τους.

Άρθρο 44 : Δικαίωμα αναφοράς

Κάθε πολίτης της Ένωσης ή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε κράτος μέλος, έχει δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο 45 : Ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.
2. Η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής μπορεί να χορηγείται, σύμφωνα με το Σύνταγμα ~~τη Συνθήκη~~ για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στους υπηκόους των τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους.

Άρθρο 46 : Διπλωματική και προξενική προστασία

Κάθε πολίτης της Ένωσης απολαύει, στο έδαφος τρίτων χωρών στις οποίες δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού.

Άρθρο 47 : Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός ευλόγου προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευτεί δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Άρθρο 48 : Τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα της υπεράσπισης

1. Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο.
2. Διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο.

Άρθρο 49 : Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιοποιώνων πράξεων και ποινών

1. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για πράξη ή παράλειψη, η οποία δεν αποτελούσε, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη η οποία επιβαλλόταν κατά τη στιγμή της τέλεσης του αδικήματος. Εάν, μετά την τέλεση του αδικήματος, προβλεφθεί με νόμο ελαφρύτερη ποινή, επιβάλλεται αυτή η ποινή.
2. Το παρόν άρθρο δεν επηρεάζει τη δίκη και την τιμωρία ατόμου ενόχου για πράξη ή παράλειψη η οποία, κατά τη στιγμή της τέλεσής της, ήταν εγκληματική σύμφωνα με τις γενικές αρχές που αναγνωρίζονται από όλα τα έθνη.
3. Η αυστηρότητα της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα.

Άρθρο 50 : Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη

Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΙΤΛΟΣ VII. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ
ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Άρθρο 51 : Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα Όργανα, ~~και~~ τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης που της ανατίθενται από άλλα μέρη του Συντάγματος.
2. Ο παρών Χάρτης δεν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν δημιουργεί καμία νέα αρμοδιότητα και κανένα νέο καθήκον για την Κοινότητα και για την Ένωση, ούτε και δεν τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που καθορίζονται σε άλλα μέρη του Συντάγματος από τις Συνθήκες.

Άρθρο 52 : Εμβέλεια των διασφαλιζόμενων δικαιωμάτων

1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να τηρεί το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.
2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη, τα οποία αναφέρονται σε άλλα μέρη του Συντάγματος και θεμελιώνονται στις κοινοτικές Συνθήκες ή στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτά τα μέρη αυτές.
3. Στο μέτρο που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους επιφυλάσσει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.
4. Στον βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως αυτά απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές.
5. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη που περιέχουν αρχές μπορούν να τίθενται σε εφαρμογή με νομοθετικές και εκτελεστικές πράξεις των Οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, και με πράξεις των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, κατά την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους. Οι διατάξεις αυτές υπόκεινται στην κρίση του δικαστηρίου μόνο κατά την ερμηνεία αυτών των πράξεων και για τον έλεγχο της νομιμότητάς τους.
6. Οι εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές λαμβάνονται πλήρως υπόψη όπως καθορίζεται στον παρόντα Χάρτη.

Άρθρο 53 : Επίπεδο προστασίας

Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέρη η Ένωση, η Κοινότητα ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών.

Άρθρο 54 : Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος

Καμία από τις διατάξεις του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συνεπαγόμενη δικαίωμα επίδοσης σε δραστηριότητα ή εκτέλεσης πράξης που αποσκοπούν στην κατάλυση των δικαιωμάτων ή ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη ή σε περιορισμούς των δικαιωμάτων και ελευθεριών ευρύτερους από τους προβλεπόμενους σε αυτόν.

=====